

Asia: VN/13128/2025

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?**

Esityksen tavoitteena on keventää aktivointisuunnitteluun liittyviä viranomaistehtäviä sekä purkaa aktivointisuunnitelman ja monialaisen työllistymissuunnitelman välisiä päällekkäisyyksiä. Taustalla on vuonna 2025 voimaan astunut työvoimapalvelujen muutos ja siirtymä valtiolta kunnille, josta muutoksesta on toistaiseksi varsin vähän kokemuksia. Lakiesityksen tavoite hallinnon keventämisestä nähdään hyvänä. Lisäksi taustalla on valtion tulo- ja menoarvio vuodelle 2026, johon sisältyy merkittäviä sosiaalihuoltoa koskevia säästötavoitteita, joita ministeriö on valmistellut kesän 2025 aikana.

Hyvinvointialueiden työntekijöiden työpanos kohdentuisi jatkossa aktivoinnin osalta enemmän sosiaalihuollon palveluita tarvitseviin työttömiin. Jatkossa työttömyysetuutta saavat ohjattaisiin työllistymistä edistävään monialaiseen palveluun ja sitä kautta monialaisten työllistymissuunnitelmien piiriin.

Lakimuutoksessa on uhkana/riskinä se, että työttömyysetuutta saavan asiakkaan palvelutarpeen tunnistaminen jää pitkälti työvoimaviranomaisen vastuulle ja asiakas voidaan ohjata raskaaseen TYM palveluun tilanteessa, joka ei ole asiakkaan kannalta tarkoituksenmukainen.

Kuntouttavan työtoiminnan kohdentaminen oikeille asiakkaille on hyvä tavoite. Tällä hetkellä työllisyysalueiden työllistymistä edistävät palvelut kohdentuvat harvoille asiakkaille ja kuntouttavaa työtoimintaa taas tarjotaan palveluna valtaosalle työttömiä. Tällä hetkellä kuntouttavan työtoiminnan toissijaisuus ei toteudu.

#### **Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?**

Parhaimmillaan työttömät asiakkaat siirtyisivät nopeammin suunnitelmien työstämiseen, kun velvoite yhdessä laadittavaan suunnitelmaan poistuu. Tämä luultavasti edesauttaa työllistymistä. Monialainen työllistymissuunnitelma voi myös auttaa paremmin selvittämään asiakkaan työllistymisen ongelmia.

TYM-palvelu on määräaikainen palvelu. Olisi syytä tarkentaa, mitä palvelua tarjotaan pitkäaikaistyöttömille työttömyysetuutta saaville asiakkaille TYM-palvelun jälkeen tai kun asiakkaalla ei ole monialaista palvelujen tarvetta, hän ei täytä TYM-palvelujen kriteerejä. Vastuu suunnitelman päivittämisestä näissä tilanteissa on määritettävä, jotta asiakas ei nk. jää palveluiden väliin.

Työmarkkinatilanne vaihtelee alueittain ja taloussykleittäin, mikä määrittelee pitkälti tarjolla olevia avoimia työpaikkoja. Nykyiset työmarkkinat eivät pysty varmistamaan täyttä työllisyyttä, koska suurimmassa osassa työtehtäviä edellytetään täyttä työkykyä ja vahvaa ammatillista koulutusta ja osaamista. Tarve välityömarkkina-tyyppiselle toiminnalle säilyy. Tarvitaan työtehtäviä tai toimintaa, jota voivat tehdä osatyökykyiset ja vähemmin koulutetut henkilöt.

Lakimuutoksessa voi olla se riski, että Kelan ilmoitukset ja mahdollinen toimeentulotuen perusosan alentaminen eivät ole riittäviä keinoja asiakkaan motivoimiseksi arvioimaan todellisia palvelutarpeitaan. Asiakas ei välttämättä sitoudu aktivointisuunnitelman eikä monialaisen työllistymissuunnitelman laatimiseen. Tällöin voi korostua sosiaali- ja terveystalouden palveluiden tarve. Erityisesti pitkäaikaisessa toimeentulotukiasiakkuudessa olevien henkilöiden sitouttaminen sosiaalipalveluihin on erityisen haasteellista. Näin ollen on tärkeää aktivoida lyhytaikaistyöttömät varhaisessa vaiheessa.

Lakimuutoksissa olisi tärkeää tarkastella keinoja, joilla voidaan estää asiakkaan ajautuminen pitkäaikaiseen toimeentulotukiasiakkuuteen.

## **Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?**

Lakiesityksen tavoitteena on keventää viranomaistyötä erityisesti aktivointisuunnitelmien osalta. Tämä olisi suotavaa, koska hyvinvointialueiden talous on tiukka ja on tarvetta kohdentaa viranomaistyötä enemmän toimeentulotukea pääasiallisena tulona saavien sosiaalihuollon palveluihin sekä syrjäytymisriskissä olevien nuorten aikuisten sosiaaliohjaukseen.

Arviomme mukaan TYM-palveluun ohjautuvien asiakkaiden määrä kasvaa, joka voi tarkoittaa henkilöstöresurssin lisäämisen tarvetta TYM-palveluun. Näin ollen muutos ei välttämättä vähennä viranomaistyötä ja kustannuksia vaan em. ohjautunevat eri paikkaan. Siirtyykö henkilöstöä sosiaalipalveluista TYM palveluihin hyvinvointialueilta leikattavan rahoituksen myötä? Samalla on ehdottomasti määriteltävä, mikä on hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan sosiaalisen kuntoutuksen rooli ja velvoitteet nyt ehdotetun muutoksen myötä.

## Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Lakiesityksen tavoite vähentää viranomaistyötä ja karsia hallinnollista kuormitusta on kannatettava. Lakiesitykselle on laskettu euromääräinen säästö, jolloin herää kysymys siitä, perustuuko arvioitu työmäärän väheneminen realistiseen käsitykseen nykyisestä työstä vai onko kyseessä laskennallinen arvio, joka toteutuessaan leikkaa. Jos rahoitus vähenee, tulee myös velvoitteiden tosiasiallisesti vähentyä, koska liikkumavaraa ei hyvinvointialueetaloudessa ole.

Valtion rahoituksen leikkaukset tämän lakiesityksen, valtion tulo- ja menoarvion sekä sosiaalihuollon mittavien säästötavoitteiden myötä eivät käytännössä tule mahdollistamaan työllistymistä tukevien sosiaalihuollon palveluiden, kuten sosiaalisen kuntoutuksen järjestämistä ja tuottamista hyvinvointialueilla.

Työhön suuntaavan kuntouttavan työtoiminnan siirtyessä kuntiin arvioimme kuitenkin sosiaalisen kuntoutuksen tarpeen kasvavan, mikäli tämä palvelu säilyy sosiaalihuollon palveluvalikoimassa ja mikäli valtio sitä rahoittaa. Siihenkin tarvitaan riittävästi osaavaa henkilöstöä myös tulevaisuudessa.

Muutoksella ei sellaisenaan nähdä välitöntä merkittävää taloudellista säästövaikutusta, sillä aktivointisuunnitelmista vapautuva aika todennäköisesti tarvittaisiin suoraan asiakkaiden kasvokkaaseen sosiaalityöhön ja sosiaaliohjaukseen. Asiakkaila on entistä moninaisempia sosiaalihuollon avuntarpeita sekä haasteita selvittää arjen elämästä kustannustason noustessa ja etuuskien kriteereiden tiukentuessa.

Erityisesti syrjäytymisriskissä olevat nuoret tarvitsevat vahvaa sosiaaliohjausta.

## Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Kuntouttavan työtoiminnan pitäisi olla lyhytaikainen palvelu ennen työmarkkinoille siirtymistä. Hyvinvointialueelle siirtyi kunnista asiakkaita, jotka ovat olleet kuntouttavassa työtoiminnassa vuosia ilman että heillä on mahdollisuus työllistyä avoimille työmarkkinoille. Kuntouttavasta työtoiminnasta maksettava kulukorvaus on tullut osaksi asiakkaan toimeentuloa ja kuntouttavan työtoiminnan yhteisö osaksi arjen elämää.

Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut eivät valitettavasti nykyisellään tarjoa vastaavaa taloudellista kannustinta.

Tämä lakiluonnos ei ratkaise työkyvyttömiä, osatyökyvyttömiä sekä pitkäaikaistyöttömiä tilannetta. Iso osa heistä on nyt kuntouttavassa työtoiminnassa odottamassa pääsyä eläkkeelle, joka olisi oikeampi etuus kuin työttömyysturva.

Auvinen Satu  
Etelä-Savon hyvinvointialue - Sosiaalipalvelut